

Taula

Proemi de Mns. Joan Enric Vives i Sicília, Arquebisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra.....	11
Presentació de Benigne Marquès i Sala.....	15
Dades de la seva biografia personal	19

MN. ALBERT VIVES I MIR: LA PERSONA

A cura de Josep Varela Serra

Mn. Albert Vives i Mir: la persona, caràcter i activitats. Des de la meua mirada personal	25
Entrevista amb mossèn Albert Vives i Mir.....	33

MN. ALBERT VIVES I MIR: EL POETA

A cura de Mn. Manuel Pal Casanovas

L'obra poètica dels manuscrits. Una aproximació a l'obra.....	57
L'obra poètica dels manuscrits. Quadern 1.....	65
L'obra poètica dels manuscrits. Quadern 2.....	128
L'obra poètica dels manuscrist. Índex dels quaderns	209

Il·lustracions dels quaderns 1 i 2	212
Diàlegs pastorals i catequètics de Mn. A. Vives.....	215
Diálogo Apostólico sobre las vocaciones	216
Diálogo Catequístico	225
Ramell de poesies d'èpoques posteriors.....	235

MN. ALBERT VIVES I MIR: EL MÚSIC

A cura de Joan Benavent Peiró

Cançons populars recollides i harmonitzades per Mn. A. Vives.....	251
El cançoner popular de l'Alt Pirineu, article publicat per Mn. Albert Vives	265
El manuscrit de <i>Cançons de l'Alt Urgell a la ribera del Segre</i>	275
Les cançons del manuscrit.....	278
Enregistraments de les cançons de l'Alt Urgell.....	315
Alt Urgell cançons típiques. Casset 1	315
Alt Urgell cançons típiques. Casset 2	352
Les harmonitzacions de Mn. Vives a les cançons araneses	381
Goigs a la Verge de Mig Aran.....	422
Índex alfabètic de les cançons editades	431
Referències bibliogràfiques.....	433

Mn. Albert Vives i Mir.

Proemi

Amb el desig d'homenatjar el canonge de Santa Maria d'Urgell M. I. Mn. ALBERT VIVES I MIR (Oliana 1907 - Igualada 1992), que serví com a prevere del Bisbat d'Urgell durant seixanta anys, oferim la present obra: *Mossèn Albert Vives i Mir. El poeta, el músic i una persona amant del seu país* que vol endinsar-se en la rica personalitat del prevere urgellenc a partir de l'aprofundiment, en primera persona, de les seves interioritats, tot partint de l'entrevista completa que li feu el Sr. Josep Varela i Serra i, posteriorment, amb l'edició de les seves pròpies composicions poètiques i musicals.

D'aquesta manera, en tot el llibre que ara presentem, podrem anar comprenent la personalitat polièdrica de Mn. Vives de la seva pròpia mà, deixant ressonar les seves paraules i composicions, que ens evocaran el ric llegat cultural que va crear al llarg de tota la seva vida i que el converteix en un personatge d'una cultura immensa en diversos camps com la història, la llengua, la poesia, l'art o la música.

Així va quedar ben palès en l'homenatge que li tributà Òmnium Cultural l'any 1993, on es va destacar que fou un "home profundament enamorat i apassionat pels valors del seu país, sacerdot exemplar, d'un tarannà senzill, amant del diàleg i de la unitat, no escatimà esforços, ans consumí tots els dies a promoure i difondre la llengua, la literatura i la història catalanes, l'art, la música".

El meu predecessor, l'enyorat arquebisbe Joan Martí i Alanis, escrivia l'any 1991, en l'homenatge que li va fer el Grup Excursionista d'Oliana, "Viu més qui piula que qui xiula. Els preveres d'Urgell el recorden, ja dels temps del seminari, sempre feble, sempre ranquejant en la salut. Menjar poc i tard. Res de banquets. El banquet, en tot cas, ha estat sempre espiritual per a Mn. Albert. La poesia, la música, l'amistat, la finor d'esperit. Que n'era de bo passar l'estona prop d'ell. L'amor a Catalunya, la fidelitat a l'Església sense cap ombra".

Efectivament la seva personalitat i la seva vida tenien aquests trets: com a sacerdot, la seva vida fou en tot moment exemplar. Era molt zelós i pietós. I en tot moment sabia manifestar el seu testimoniatge cristià i la seva fe. I també tenia un gran amor pel seu país, Catalunya, i per la seva llengua, la seva cultura i la seva identitat pròpies. Li podem atribuir la dinamització en l'aprenentatge i en el coneixement de la llengua catalana a la comarca de l'Alt Urgell i al Pirineu. Durant una vintena d'anys ell hi contribuí des de l'acció cultural d'Òmnium, i molt especialment amb les classes de català impartides per ell mateix als adults i als mestres d'EGB, que feren que l'any 1980 l'Ajuntament de la Seu d'Urgell, d'acord amb l'Associació de pares i el Claustre de professors, prenguessin l'acord de posar el nom de "Mossèn Albert Vives" a un dels centres públics escolars de la ciutat. Era el reconeixement públic d'aquests llargs anys de cursos de català impartits per ell als mestres d'EGB de l'Alt Urgell i d'Andorra, per tal d'obtenir el reciclatge exigut.

L'escriptor i historiador Albert Manent, referint-se a Mn. Albert Vives, va escriure: "Eugeni d'Ors parlava a primers de segle dels «solitaris de Catalunya», referint-se als animadors culturals i als erudits que treballaven fora de Barcelona. Mn. Albert Vives i Mir n'ha estat un bell exemple. Al costat de la seva vocació pastoral ha excel·lit per una vocació patriòtica i cultural."

I crec que convé destacar aquesta doble dimensió de la seva vida: un sacerdot molt bo, que estimava el seu país. De la seva fe en dona testimoni ell mateix quan preguntat sobre l'evolució de l'Església respon: "Sempre he estat molt providencialista. Jo, en la Providència, hi confio... Crec que no ens abandona i permet fins i tot aquesta espècie

de desviacions o, simplement, afluixaments. Jo ho comprenc, sí..., i no em preocupa massa perquè, potser no ho veuré, però hi haurà un ressorgiment!”

Per tota la seva tasca en l'àmbit cultural rebé el reconeixement i les distincions de diverses institucions públiques: Diploma de Reconeixement de Mèrits de la Generalitat de Catalunya per la Direcció del Patrimoni Artístic (1984); Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1985); Medalla Francesc Macià (1988); Fill predilecte d'Oliana, la seva estimada ciutat natal (1991), entre d'altres.

Finalment, vull destacar que té el mèrit d'un autodidacta en les diverses disciplines en les quals s'ocupà i exercí, llevat de la música, en la qual gaudí d'un bon mestre, Mn. Enric Marfany, també prevere d'Urgell. Ell fou qui el preparà molt bé i li donà una formació completa en l'art musical. Amb tot, sense treure cap mèrit al seu mestre, hem de reconèixer les grans qualitats musicals, en aquest cas, de l'alumne que assolí la maduresa en aquesta disciplina i obtingué nivells d'una molt alta qualitat. Enamorat de la gran música de W. A. Mozart i amant de la música popular, encunyà un estil musical propi, que certament incloïa aquestes dues dimensions o vessants musicals.

No podem oblidar els grans mestres de la nostra vida. I certament que Mn. Albert Vives és un personatge que destaca en l'estela de bons sacerdots del nostre Bisbat d'Urgell, amants del país i de la cultura, en totes les seves branques, que deixaren petjada notable. Fou un canonge de la Seu d'Urgell que s'inscriu en la llarga llista dels canonges que van influir en els seus temps i entre els seus contemporanis: des de Jaume Fiella, eximi jurista de la cort papal i president de la Generalitat de Catalunya, fins a sant Josep de Calassanç, fundador de la primera escola pública d'Europa, i dels Escolapis, amb la seva dedicació als infants des del seu lema “pietat i lletres”; des de Pau Claris, gran defensor de la nació catalana, fins a l'esplèndid músic, el beneficiat Joan Brudieu; des de l'arxiver Pere Pujol, home molt vinculat a Josep Puig i Cadafalch i a l'Institut d'Estudis Catalans, fins a Josep Moles i Torrents, canonge penitencier i rector del Seminari, que encapçala les lluminoses figures dels venerables sacerdots màrtirs del Bisbat durant la persecució religiosa de la guerra civil. Recordar en aquests moments

Mn. Albert Vives i Mir, als inicis del segle XXI, quan escassegen els elogis al valor d'una vida sacerdotal totalment entregada i a la seva fecunditat pel que fa a la vida social de les ciutats i del país, ens admira per tot el que sabé viure i construir, partint de mitjans molt precaris, amb el potencial del seu treball i el valor que sabé imprimir a la seva dedicació sacerdotal i al seu compromís humil per la cultura i la pàtria catalanes.

† Joan-Enric Vives
Arquebisbe d'Urgell i
Copríncep d'Andorra

+ *Joan E. Vives*
Arquebisbe d'Urgell i
Copríncep d'Andorra

Presentació

Volem retre un merescut homenatge a una persona molt il·lustre del nostre Pirineu que, encara que fos d'un tarannà humil i senzill, desenvolupà una gran tasca cultural i demostrà sempre un gran amor per la seva llengua i la seva terra. Aquest llibre intenta perpetuar-ne la memòria. La seva labor cultural fou multidisciplinària. Aquí, però, després de presentar la persona, la seva trajectòria i activitats en unes simples dades biogràfiques, en una valoració global de la seva personalitat i en l'edició d'una entrevista que li feren, ens centrarem només en dues de les seves facetes culturals més notables: el poeta i el músic.

És Josep Varela i Serra qui ens fa una primera presentació global de la persona i activitats de Mn. Albert Vives. Però aquest mateix autor publicà en un llibre¹ una llarga conversa que tingué amb ell. I és aquesta conversa o entrevista que reproduïm aquí, en la qual el mateix Mn. Vives ens manifesta la seva persona, sentiments, il·lusions i aficions, ideals, activitats i avatars de la seva vida. Ens mostra les seves interioritats, sense cap mena de subterfugi, amb simplicitat i senzillesa, tal com ell és. Expressa els seus ideals patriòtics i també com ell viu amb un cert apassionament la política del nostre país. Finalment, serà

1. VARELA I SERRA, Josep, *Converses a Lleida*, Lleida 1988, p. 93-112.

ell mateix qui ens revelarà uns fets poc coneguts que per ell foren viscuts com, per exemple, l'experiència que li va tocar de viure quan hagué de fugir durant els tràgics esdeveniments de la nostra guerra civil.

Si ens endinsem en el camp de les activitats artístiques de Mn. Albert topem amb l'enorme dificultat que la seva producció fou abundant, però molt dispersa. Ell complia amb els encàrrecs encomanats, però no se'n guardava cap còpia. Mes per a nosaltres constituí una gran sorpresa quan examinant els seus papers vàrem trobar dos quaderns de les composicions poètiques del temps de la seva joventut, els anys de seminarista i els primers del seu sacerdoci. Paral·lelament, ens constava que va participar activament en la descoberta i l'edició de cançons populars de l'Alt Urgell. El seu amic d'Oliana Josep Escaler va recollir un nombre de cançons populars, cantades per gent de la vila i de la rodalia, i Mn. Vives en feu la corresponent transcripció. Més endavant, també el mateix Mn. Albert va organitzar l'edició i execució d'una bona part d'aquestes cançons en dos cassets dedicats a la cançó popular de l'Alt Urgell. Una segona sorpresa fou quan, també entre els seus papers, apareixia el manuscrit original d'aquest recull de cançons populars.

La troballa d'aquests dos manuscrits de l'activitat artística de Mn. Vives fou la causa determinant que ens ha animat a fer-ne una publicació i edició en el present llibre. Bàsicament, aquest volum edita els manuscrits trobats i els completa, afegint-hi algunes altres produccions artístiques posteriors, tan poètiques com musicals.

Per a les composicions poètiques, vàrem encomanar a Mn. Manuel Pal i Casanovas la preparació i la revisió dels manuscrits, que per primera vegada foren editats a l'anuari *Urgellia*.² Afegirem en aquesta part literària unes composicions dels primers temps de Mn. Vives, uns diàlegs de caire pastoral i catequètic que ell escrigué com a vicari de la parròquia de Balaguer. Completarà aquest ric recull literari un ramell d'altres poesies d'èpoques posteriors.

2. PAL CASANOVAS, Mn. Manuel, "Obra poètica de Mn. Albert Vives i Mir", *Urgellia*, 17 (2008-2010), p. 665-799.

Per a la preparació i presentació del manuscrit musical vàrem encomanar la tasca a Mn. Agustí Brescó i Ausàs, el qual en va fer tota una sèrie de treballs preparatoris. Posteriorment el musicòleg Joan Benavent i Peiró n'ha fet l'estudi i ha lliurat la transcripció definitiva de les partitures musicals a la impremta. Aquest apartat musical l'ampliem també a tot un conjunt d'harmonitzacions a veus que Mn. Vives va preparar per a un recull de cançons populars araneses. Fou Mn. Jaume Armengol i Armengol, que durant molts anys regentà diversos pobles de la Vall d'Aran, qui va demanar a Mn. Vives l'harmonització d'aquelles cançons populars en aquella vall. Darrerament, Mn. Jaume Armengol ens va lliurar les partitures. Són un bon complement, perquè una de les tasques en les quals Mn. Vives treballà més freqüentment i alhora demostrà la seva gran perícia fou en l'harmonització de cançons, per tal de ser executades pels cors musicals. A més, en aquest cas es mou també dins de l'àmbit de la cançó popular que publiquem en el present llibre. També ha estat el mateix Joan Benavent qui ha preparat el lliurament de les partitures d'aquest altre recull de cançons araneses per a la impremta.

Només em resta donar les gràcies a tots els aquí més amunt esmentats, que amb llur valuós treball han col·laborat a preparar aquest llibre i han fet realitat aquest homenatge merescut a Mn. Albert Vives i Mir. El meu desig és que aquest llibre serveixi per a transmetre a la memòria futura aquesta gran figura i personalitat que fou Mn. Albert Vives i Mir.

Benigne MARQUÈS

Dades de la seva biografia personal

MOSSÈN ALBERT VIVES I MIR

- El 3 d'agost del 1907 va néixer a Oliana, fill de Salvador Vives i Segura i Àngela Mir i Antigues. El seu pare, que exercia de mestre nacional a la vila d'Organyà, va morir quan Mn. Albert només tenia tres anys i la seva germana Maria set mesos. Aquest fet obligà la mare a retornar a la seva casa pairal amb els dos fills, a casa Mir d'Oliana. Els seus avis eren Antoni Mir i Gassa, metge, i Josefa Antigues i Molleví. Un oncle seu, germà de la mare, més petit que ella i l'hereu de la casa, Francesc Mir i Antigues, li feu sempre de veritable pare.
- Als sis anys s'inicià en l'estudi del solfeig amb l'organista de la parròquia d'Oliana, mossèn Josep Escolà. I a l'edat dels vuit anys, amb el mateix mestre, començava també l'estudi de piano.
- Als onze anys ingressà al Seminari de la Seu on cursà la carrera sacerdotal durant tretze anys. Aquí tingué el mestratge de l'excel·lent músic i bon pedagog mossèn Enric Marfany, l'organista de la catedral, natural de Sant Julià de Lòria.
- El 14 de juny del 1931 va ser ordenat prevere pel bisbe Dr. Justí Guitart.

- El juliol del mateix any fou nomenat vicari organista de Balaguer, on formà una escola de música per a nens i nenes, dirigí l'Orfeó Balaguerí i organitzà un quintet de cambra.
- L'any 1936, al novembre, passà a França. Residí al seminari de Cahors. Als dos mesos de la seva estada allí moria l'organista de la catedral i li encomanaren l'ofici d'organista.
- El desembre del 1937, el vicari general de la diòcesi d'Urgell, que residia a Tolosa de Llenguadoc, li ordenà que passés la frontera d'Irun i que es presentés a la cúria de Vitòria i oferís els seus serveis. El destinaren a Arceñiaga (a 20 quilòmetres de Bilbao), on actuà com a organista i mestre d'escola dels nens.
- A la tardor del 1939, el bisbe el destinà novament com a vicari de Balaguer. Allí repregué les mateixes activitats que ja hi feia abans. A més, en aquella ciutat crearen una Acadèmia de Batxillerat, reconeguda oficialment. L'incorporaren com a professor auxiliar de Llengua Llatina i de Literatura Espanyola.
- El setembre del 1944, el nou bisbe, el Dr. Ramon Iglésias, el nomenà professor del Seminari de la Seu, on durant llargs anys de la seva vida ensenyà principalment les disciplines d'Història, de Literatura i de Música. Hi practicà el seu mestratge fins a l'any 1971.
- Beneficiat de la catedral des de 1959, en fou nomenat l'organista el 1964. I passats uns anys, l'any 1980, fou nomenat també canonge de la mateixa catedral.
- El 1968 es creà a la Seu d'Urgell la càtedra de llengua i cultura catalanes i ell en fou el professor.
- El 1971 s'organitzà un grup comarcal d'Òmnium Cultural que el nomenaren president. Continuaven i s'ampliaven les classes de llengua catalana. A més, mossèn Albert inicià uns cursos per als mestres de la zona, les comarques de l'Alt Urgell i la Cerdanya amb Andorra, per a obtenir el certificat oficial d'aptitud en llengua catalana que els exigien.
- El 1975, es presentaren a aquestes proves d'aptitud 75 mestres de tota la comarca i de les veïnes, que tingueren per mestre mossèn Albert.

- Aquest mateix any 1975 fou nomenat director del Museu Diocesà d'Urgell, que regí fins al 1990. Feu el catàleg de les peces del museu i el publicà i el 23 de juny del 1988 tingué l'honor i la satisfacció de poder inaugurar les noves instal·lacions del museu.
- El 1980, l'Ajuntament de la Seu d'Urgell, d'acord amb l'associació de pares i el claustre de professors, en la sessió plenària de l'1 de juliol, prengué l'acord de posar el nom de Mossèn Albert Vives a un dels centres escolars de la ciutat. Era el reconeixement públic d'aquests gairebé deu anys dels cursos de català impartits per ell als mestres d'EGB de l'Alt Urgell i d'Andorra, per tal d'obtenir el reciclatge exigít.
- Per tota la seva labor en l'àmbit cultural rebé el reconeixement i distincions de les institucions públiques:
 - L'any 1984 li fou atorgat el Diploma de Reconeixement de Mèrits de la Generalitat de Catalunya (Direcció del Patrimoni Artístic).
 - L'any 1985 rebé el reconeixement de la Generalitat de Catalunya que li concedí la Creu de Sant Jordi.
 - L'any 1988 li atorgaren la Medalla Francesc Macià.
 - L'any 1991, la vila d'Oliana el declarà fill predilecte i li dedicà una plaça.
- El 6 de maig del 1992 morí a Igualada i fou enterrat a Oliana.
- El 6 de maig de 1993, Òmnium Cultural li reté el seu primer homenatge a la Seu d'Urgell.
- L'any 2007, el centenari del seu naixement, diverses entitats li tributaren a la Seu d'Urgell el seu homenatge i reconeixement. Ho feren conjuntament l'Ajuntament d'Oliana, Òmnium Cultural i el Col·legi Albert Vives de la Seu d'Urgell i el bisbat d'Urgell.

Mn. Albert Vives i Mir: la persona, caràcter i activitats

Des de la meua mirada personal

Un dels fundadors de la Unió Europea, Jean Monnet, a les seves memòries explica que hi ha dues categories de persones: aquelles que “volen ser algú” i aquelles que “volen fer alguna cosa”. És una distinció que sol anar bé per entendre algunes biografies. Napoleó, clarament, volia ser algú mentre que Marie Curie pretenia fer alguna cosa, per posar exemples extrems. En el cas de Mn. Albert Vives, però, tal distinció no és aplicable. Ni tenia la pretensió d’esdevenir un personatge que fos admirat i recordat, ni tampoc tenia l’anhel de perseguir un ambiciós objectiu artístic o científic. Quan es ressegueix amb atenció la seva vida i es parla amb la gent que el conegué a fons, hom s’adona que en tot cas tenia l’objectiu de passar discretament per la vida, sense cridar l’atenció. Només l’interessava estar al servei dels altres i del seu país.

És veritat que Mn. Vives en va fer moltes, de coses. Moltes! Des de les classes de literatura i història al Seminari, interpretar i compondre música, escriure articles i poesia, les classes de català a Òmnium Cultural, organitzar el Museu Diocesà, tot estudiant les diferents peces que contenia el museu... Moltes coses, sí. Però si avui es recorda Mn. Albert Vives no és pas per les activitats esmentades sinó per com les feia, per la manera com les feia. D’una altra manera: l’impacte profund que ha deixat Mn. Vives en les persones que el conegueren rau en la seva manera

de ser. De forma imperceptible el testimoni del seu quefer constant i silenciosos queia com pluja benèfica entre aquells qui el tractaven. No volia passar al davant innecessàriament ni cridar l'atenció. Deixava fer als seus col·laboradors i col·laboradores. Els donava confiança. Alhora, era molt exigent amb ell mateix. Volia sempre fer bé allò que se li encomanava. Així, es preparava a fons les seves classes, que eren sempre entenedores per als alumnes, i els corregia les redaccions o treballs que de tant en tant els encomanava. Detall aquest darrer, el de corregir sovint els alumnes, que és una característica necessària per a ser un bon professor.

La seva presència transmetia serenitat però alhora exigència. Estimulava a créixer com a persona.

Per això Mn. Vives és recordat amb tanta recança. Perquè era d'aquelles persones que deixen un buit tan difícil d'omplir. Es pot trobar potser un altre músic que toqui millor tal instrument o tal altre, que compongui peces similars, que catalogui igual d'admirablement bé les escultures o altres peces d'art. Però la persona que dona escalf, que t'acull, que t'escolta, que es posa al teu costat i no un escaló més amunt, que t'empeny a ser millor en tots els aspectes, aquesta persona ja és més difícil de substituir. Per això se'l recorda, a Mn. Vives. Per això és tan important que es maldi perquè se'l recordi. A la nostra societat, al nostre món, ens falten persones com ell! I ens convé que el seu exemple s'escampi.

En el llibre *La paraula trencada* Lluís Duch, reflexionant sobre l'estat de l'educació al segle XXI, afirma:

És una evidència incontestable que la qualitat de les diverses transmissions que es duen a terme en la nostra societat és molt deficient. [...] L'ésser humà es construeix com a tal, edifica la seva biografia, per mediació de les transmissions que rep des del naixement fins a la mort. L'ésser humà, perquè es construeix a través de la imitació, depèn no sols de l'objectivitat del que se li transmet, sinó sobretot de la qualitat humana dels transmissors [...]. En definitiva, només el transmissor, que és al mateix temps testimoni, verifica a partir de la seva pròpia vida la veritat del que intenta transmetre.¹

1. DUCH, Lluís, *La paraula trencada*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007, p. 43.

¿Per què és tan recordat com a bon professor, Mn. Vives? Perquè era un testimoni... En la seva transmissió de coneixements no hi havia disparitat entre el que recomanava i el que feia. Si deia que calia estudiar, ell era el primer a donar exemple, preparant-se molt bé les classes. ¿Per què és tan recordat Mn. Vives com a organista? Perquè ell la música la vivia, es reunia amb amics per interpretar-la. Era un testimoni. El record, doncs, de Mn. Vives ens fa reviure allò que ens manca més: persones en les quals sigui màxima la congruència entre allò que diuen i allò que fan. Són aquest tipus de persones les úniques que eduquen realment una societat. Les necessitem. Necessitem persones com ell!

Mn. Albert Vives i Mir no tingué pas una infantesa fàcil. Als tres anys es quedà sense pare, mestre a Organyà. La influència materna esdevingué encara més determinant que d'habitud. Això tingué una part positiva —la seva infantesa quedà amarada per la música, ja que la mare tocava el piano i li cantava cançons que recordava encara de gran— i una que, probablement, no ho fou tant: un considerable proteccionisme, accentuat per una salut fràgil. Aquesta fragilitat física, que li durà sempre, acompanyada dels consells materns, ajudarien Mn. Vives a ser pactista de natural. A un cert aïllament espontani i cultiu de la seva vida interior. Aquesta vida interior, afavorida pel cultiu intens de la música, facilitaria que ell de l'estada al Seminari, considerada força dura per molts dels qui foren seminaristes els anys vint i trenta, en guardés un gran record: “Era una vida bonica i agradable. Podíem jugar molt per aquells patis! Fèiem companys... A mi m'agradaven molt les classes però, sobretot, m'omplia la música.”

Era fràgil físicament, ja ho hem dit. Molt prim, els alumnes recorden com el vent li feia voleiar la sotana i pensaven que li caldria dur pedres a la butxaca perquè la ventada no se l'endugués! Però tenia, com se sol dir, una mala salut de ferro. Si no hagués estat per l'accident en què una moto l'atropellà quan ja en tenia més de vuitanta, encara tenia corda per anys. De fet, fins llavors continuava ocupant-se, amb eficàcia, de la direcció del Museu Diocesà i de la Delegació d'Òmnium Cultural. Tenia la disciplina interior per cuidar-se la salut. Un estudiós d'Oliana, Enric Esteve, que quan Mn. Vives era al seu poble li anava a consultar les troballes de tombes antigues que feien pels voltants,

explica com era el sopar del mossèn: “Un got de llet amb galetes, que anava sucant lentament. Podia durar de les deu a les dotze! Aquest era el seu sopar.” I pocs anys abans de l'accident havia dit que feia un règim “una mica estricte que li anava bé i li agradava”.

No era fràgil psicològicament. Tenia unes conviccions arrelades, profundes, a les quals anà servint al llarg de la seva vida. Patí, però, com lamentablement tots els religiosos de la seva generació, el drama de la guerra civil, que el marcà fortament. Si hom té en compte la seva mala salut, la seva poca fortalesa, quan es llegeix el seguit d'ensurts que hagué de passar en escapar-se de l'escamot que anà a detenir-lo a Vilanova de la Sal, on estava amagat el juliol de 1936, la fugida a Barcelona i la travessia, de nit, del riu Segre a finals de novembre per passar cap a França per Andorra, no costa gaire imaginar-se que va passar una por enorme que el devia marcar per sempre més.

L'impacte d'aquesta por durà molts anys. Per això s'entén que ell, que havia fet poesies en català durant la Segona República, que havia estat ‘avantguardista’ i que, segons diu ell mateix, “combregava ja de ben jovenet amb les idees de catalanitat i democràcia”, quan explicava literatura als joves seminaristes els anys cinquanta i seixanta, no esmentés mai la literatura catalana, segons testimoni dels seus alumnes. Calgué esperar a mitjan anys seixanta perquè s'atrevís a fer classes de català al Seminari, i de forma restringida també a fora, a final de la dècada, sota l'aixopluc oficial de la Càtedra “Pere Pujol” promoguda per l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Llavors, Mn. Albert Vives desplegà obertament tots els seus coneixements de llengua catalana i inicià la gran tasca d'ensenyar-la a tants mestres de l'Alt Urgell, que després aprofundiria des de la Delegació d'Òmnium Cultural a la Seu d'Urgell.

Fruit de l'educació materna i de les experiències viscudes, era una persona honestament fidel als seus superiors. Poc amant de sortir dels camins ortodoxos. Potser per això es mirà de reüll, més aviat amb reserves, les dinàmiques que es congriaren al voltant de Mn. Quer quan aquest fou nomenat director espiritual del Seminari Menor l'any 1949 i ell, Mn. Vives, ja n'era professor. Tanmateix, la seva mentalitat era prou àmplia per dir que el sistema del Papa Joan Pau II “[...] no m'acaba d'agradar. Una mica massa, no ho sé... tancat”. Tanmateix, el

seu sentit de l'obediència el feia matisar: “Indubtablement és un sant home, molt lluitador. El respecto i l'estimo com a Papa.”

L'esment a Mn. Joan Quer, que fou el centre d'una gran crisi al Seminari de la Seu d'Urgell a mitjan anys cinquanta, permet comparar dues personalitats que visqueren aproximadament els mateixos anys i tingueren, en canvi, trajectòries tan dispars. Mn. Albert Vives nasqué l'any 1907, mentre que Mn. Quer ho feia l'any 1913. Tots dos moriren l'any 1992. Vides paral·leles, pràcticament. Que diferents, tot i buscar el bé ambdues, però! a un li agradava la discreció, el passar desapercebut, mentre que l'altre pretenia més aviat el contrari. Tots dos han deixat, en les persones que els conegueren, una petjada profunda, però d'estil molt diferent. La personalitat de Mn. Vives, la confiança en ell mateix, per exemple, li permeteren, a l'hora d'engegar la Delegació d'Òmnium Cultural, col·laborar amb persones de distintes ideologies, aplegades en la voluntat comuna de promoure la llengua catalana. Aquesta capacitat de Mn. Vives d'aixoplugar tarannàs diferents, de saber generar complicitats al seu voltant per aconseguir una finalitat comuna, no fou pas la menor de les seves qualitats.

Aquest darrer aspecte el destacava precisament Ermengol Puig, que el succeiria més tard a la Presidència, en el parlament pronunciat en l'acte d'homenatge que organitzà la Delegació d'Òmnium Cultural a la Seu d'Urgell:

Fou capaç d'aplegar i de fer conviure, de forma efectiva i productiva, en el seu projecte global d'Òmnium, un important nombre de gent i de mentalitats ben diverses, que tingueren després un paper important i transcendent en el desenvolupament polític, social i cultural de la comarca. I tot això ho feu sense perdre gens d'exigència. Amb una clara línia de catalanitat, gens excoent. En el seu pas per Òmnium esdevingué un mestre integral. Almenys així està en el record de molta gent.

Una tal capacitat de col·laborar amb tothom li venia de la confiança que tenia en ell mateix. Era un home que s'havia fet a base de treballar molt. Era un autodidacta i això encara dona més mèrit a totes les seves realitzacions. En música tingué un gran mestre que ell reconeixia amb gratitud —Mn. Marfany— però en literatura i art, matèries de les quals era professor al Seminari, hagué de preparar-se ell a fons, a

base d'estudiar molt. Quan fou nomenat director del Museu Diocesà d'Urgell, la seva feïnada per estudiar i catalogar les obres fou immensa. Tot això era el seu mèrit i la seva força, alhora. D'aquí, de la consciència interior i la tranquil·litat que donava tant de treball fet, li venia també la seguretat per obrir-se a col·laboradors que fossin diferents.

Poder aixoplugar persones diferents en un treball comú no li venia només de la seva seguretat personal, sinó, sobretot, d'altres qualitats: era essencialment un home bo, generós i que irradiava un entusiasme encomanadís. Hi ha un fet poc conegut en la vida de Mn. Albert Vives que resumeix força bé algunes d'aquestes qualitats que acabo d'esmentar. Segons m'explicà Ermengol Puig, els dies que Mn. Vives estigué amagat a Oliana després d'haver-se escapat dels seus perseguidors a Vilanova de la Sal i abans de buscar un amagatall més segur a Barcelona, els aprofità per fer un duplicat, a llapis, de la *Memòria d'Oliana* escrita per Josep Riart l'any 1855 i que corria el perill, en aquells dies nefastos, de desaparèixer. "Aquest duplicat ens permeté a Mn. Benigne Marquès i a mi de passar-lo a tinta i fer-ne una edició reduïda", digué Ermengol Puig. Cal imaginar-se aquells moments el jove capellà d'encara no trenta anys, angoixat pels moments que vivia, intentant encara salvar una peça valuosa del patrimoni cultural d'Oliana.

Potser per resumir la personalitat excepcional de Mn. Albert Vives, i anar acabant aquesta introducció a l'entrevista que vaig tenir la sort i l'honor de fer-li l'any 1987, són molt adients les paraules pronunciades per Mn. Benigne Marquès en l'acte d'homenatge que li va fer el bisbat l'any 2007, en què se n'esqueien cent del seu naixement:

Una cosa és excepcional en Mn. Vives. Va excel·lir i treballar en tots els camps de la cultura: la història, la literatura, la llengua catalana, la poesia, la música i la història de l'art. No sempre ens trobem amb personatges que siguin tan complets en totes les rames culturals. Com a mestre, en les diferents disciplines, es caracteritzà per la seva diàfana claredat d'exposició i per les arts pedagògiques emprades, de manera que el seu ensenyament sabia suscitar en els deixebles l'interès i l'afició a les matèries que ell impartia. I com a perfil de la seva persona, hi hem d'afegir una gran senzillesa d'esperit, la seva afabilitat i bonhomia.

Potser, ara me n'adono, no he remarcat prou bé la seva qualitat d'intuïtiu, d'artista. Ell conreava la música, componia música, la vivia

i per això la feia estimar. Li agradava sobretot Mozart. La música de Mozart és senzilla, clara, diàfana..., però no tan senzilla com sembla. Ho dic per donar entenet que Mn. Vives era també senzill..., però complex, ric de matisos. Es pot comprovar, per exemple, llegint el magnífic aplec de les seves poesies que Mn. Manuel Pal ha publicat en el volum XVII d'*Urgellia* i que ara tornem a presentar en aquest llibre que hom li ha dedicat. La poesia, amb la música, era l'altra expressió exterior de l'esperit de Mn. Vives. Hi ha dues poesies amb les quals vull acabar. La primera, del recull de Mn. Pal, és una que devia escriure Mn. Vives al començament de la guerra civil i on traspuja la tràgedia i la seva profunda estima per Catalunya:

L'adéu a la pàtria

Em porten a la guerra gent de Ponent,
 potser, oh Pàtria amada, no et veuré més;
 adéu, oh Catalunya! per sempre adéu.
 Que amarg em serà el viure lluny de ton cel,
 sentint parles estranyes i estranya gent,
 sense mai rebre els besos del teu alè,
 sens veure tes muntanyes, ni tos planells,
 ni el mar que en els teus braços suau s'estén,
 ni els rius, ni ta corona de Pirineus.
 Adéu, Pàtria estimada, jo em moriré,
 si no em mata la guerra, d'enyorament,
 adéu, oh Catalunya, per sempre adéu.

Afortunadament vàrem gaudir de Mn. Vives i de la seva tasca molts anys. Cap a les darreries de la seva vida, va compondre una altra poesia de comiat. Bonica, tendra i emocionant. És un altre homenatge a la terra, en aquest cas més propera, d'Oliana, concretada en les seves fonts Gotzena i Roqueta. Es titula:

Elegia de les fonts amigues

Comença dient:

Rajolí de la fonteta,
 quin murmuri sota els pins!...

de Gotzena a La Roqueta
prou que en sé tots els camins.

I acaba així:

Ara, el record m'és desvari,
perquè enyoro aquella pau.
No sé si podré tornar-hi...
Fontetes, adéu-siau!

A nosaltres ens convé que el record de Mn. Albert Vives no ens sigui gens de 'desvari'. Al contrari, que el tinguem ben nítid, present... i viu.²

Josep VARELA

2. Agraïxo a les següents persones la seva amabilitat en acceptar manifestar-me les seves opinions sobre Mn. Vives: Elvireta Farràs, Mn. Manuel Pal, Mn. Antoni Cagigós, Mn. Joan Pujol, Carme Ribó, Amadeu Clausó, Mn. Lluís Rourera, Mn. Jaume Tarragó, Mn. Benigne Marquès, Ermengol Puig, Enric Esteve, Ventura Roca, Mn. Pau Vidal. A més, Ermengol Puig, Mn. Benigne Marquès i Ventura Roca em facilitaren documentació, que em fou ben útil.

© coordinador: Benigne Marquès Sala, 2019
© dels textos: els seus autors respectius, 2018
© de les imatges: els seus autors respectius, 2018
© d'aquesta edició:

Bisbat d'Urgell
Pati del Palau, 1-5 - 25700 La Seu d'Urgell (Lleida)
comunicacio@bisbaturgell.org
www.bisbaturgell.org

Pagès Editors, S L, 2019
carrer Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Primera edició: juny de 2019

ISBN: 978-84-1303-102-6

DL: L 626-2019

Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

4 imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.